

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ โดยมีหลักการสำคัญ คือ เป็นการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองโดยอิสระ ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ถือได้ว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามแนวความคิดของหลักการการกระจายอำนาจการปกครอง

1) ความสำคัญของการกระจายอำนาจ

ลิจิต ชีรเวทิน (2525) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ โดยกล่าวไว้ว่าการกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบน คือ ระดับชาติ และโครงสร้างส่วนฐาน คือ ระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองอย่างแท้จริง คือ รากแก้วเป็นรากฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. การกระจายอำนาจมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคม ในด้านการพัฒนาชนบทโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความอิสระพอสมควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกระจายอำนาจไม่เพียงแต่ให้โอกาสแก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศอีกด้วย

พูนศักดิ์ วานิชวิเศษกุล (2541: 23) ได้สรุปความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นอันเป็นกระบวนการทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจาก

1. องค์การปกครองท้องถิ่น เป็นสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน กล่าวคือ องค์การปกครองท้องถิ่นเป็นภาพจำลองของระบบการเมืองของชาติกรรมการทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งเป็นการชักนำให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เป็นการฝึกหัดการตัดสินใจทางการเมือง
 2. การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง จะต้องเริ่มสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อนเพราะการพัฒนาทางการเมืองในวงกว้างจะนำไปสู่ความเข้าใจทางการเมืองในระดับชาติโดยง่าย
 3. การปกครองท้องถิ่น จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้แจ่มแจ้งทางการเมือง กล่าวคือ ประชาชนจะรู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง การตัดสินใจ การบริหาร การเมืองท้องถิ่น การต่อสู้แข่งขันตามวิถีทางการเมือง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองขึ้นในที่สุด
 4. การปกครองท้องถิ่นทำให้เกิดการเข้าสู่วิถีทางการเมืองของประชาชน ด้วยเหตุที่การเมืองท้องถิ่น มีผลกระทบโดยตรงและใกล้ชิด และที่เกี่ยวพันต่อการเมืองระดับชาติ หากมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่เสมอก็จะมีผลทำให้ความตึกคักและมีชีวิตชีวาต่อการปกครองท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเกี่ยวพันและเข้าสู่การเมืองตลอดเวลา
 5. การเมืองท้องถิ่นเป็นเวทีสร้างนักการเมืองระดับชาติ และนักการเมืองท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองท้องถิ่น ทำให้คุณภาพของนักการเมืองระดับสูงขึ้น ด้วยเหตุที่ได้รับคามนิยมศรัทธาจากประชาชนจึงทำให้ได้รับเลือกในระดับสูงขึ้น
- ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จะเห็นได้ว่าเป็นไปตามแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวมาแล้ว เช่นกัน

2) ความหมายของการกระจายอำนาจ

สำหรับความหมายของการกระจายอำนาจ มีนักวิชาการหลายท่าน อาทิเช่น ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2525) และประหยัด หงษ์ทองคำ (2526) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การกระจายอำนาจแบ่งออกได้ 2 ความหมาย คือ

1. การกระจายอำนาจตามอาณาเขต (Size and Boundary) หมายถึง การมอบอำนาจไปให้ท้องถิ่นจัดทำกิจกรรมหรือบริหารสาธารณะภายในท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีอิสระบางประการในการปกครองตนเอง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล เป็นต้น

2. การกระจายตามกิจกรรม (Function) หมายถึง การมอบอำนาจให้โครงการสาธารณะจัดทำกิจการประเภทใดประเภทหนึ่ง เพื่อให้มีอิสระในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับเทคนิคของงานนั้น เช่น การไฟฟ้า การประปา และการโทรศัพท์ เป็นต้น

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2537: 10) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจไว้ว่า การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นคำในวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งหมายถึง ระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้แก่ท้องถิ่นต่าง ๆ มีอำนาจในการจัดการดูแลกิจการหลาย ๆ ด้านของตนเองไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแลมักได้แก่ระบบสาธารณสุข โภค การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตและทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจกรรมใหญ่ ๆ สองอย่างที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาด คือ การทหาร และการต่างประเทศ

ขอบเขตการดูแลกิจการในท้องถิ่นในแต่ละประเทศต่างกันไปในรายละเอียดตามลักษณะของแต่ละประเทศ แต่ส่วนที่เหมือนกัน และมีความสำคัญอย่างยิ่งคือ รัฐบาลกลางมิได้รวมศูนย์อำนาจการดูแลจัดการแทบทุกอย่างไว้ที่ตัวเอง แต่ปล่อยให้ท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจในการกำหนดลักษณะต่าง ๆ ของชีวิตใน ท้องถิ่นตน

3) หลักการกระจายอำนาจ

Andrew Turton (1987) ได้ให้หลักของการกระจายอำนาจว่าเมืองคัมประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีความเป็นนิติบุคคล (Artificial Person) การกระจายอำนาจปกครองนั้นจะต้องมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์การของรัฐบาลกลาง การมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณทรัพย์สินหนี้สิน และมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2. มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน (Autonomy) ความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการกระจายอำนาจการปกครอง เพราะหากองค์การนั้นไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมิได้มีลักษณะไม่อิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมิได้มีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็น ตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเองตลอดจนมีอิสระพอสมควรในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ แต่ก็มิน่าสังเกตว่า อำนาจอิสระขององค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีพอสมควร

ไม่มากจนเกินไป จนทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตย (Unity and Sovereignty) ของประเทศหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง องค์การปกครองมิใช่เป็นสถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง หากแต่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้และให้มีองค์การที่จำเป็น สำหรับหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติ และบริหารกิจการอันเป็นหน้าที่ของตนเท่านั้น

3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหารและผู้ที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นประชกรนั้น อาจทำได้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถและความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องถิ่นเฉพาะการ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ขององค์การปกครองของท้องถิ่น เท่านั้น แต่บางคนอาจมีความสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองของท้องถิ่นมากกว่านั้น ถึงกับสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อให้ได้มีโอกาสเข้ามาบริหารงาน เข้ามาดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจจะทำได้

4. มีงบประมาณของตนเอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยการให้ องค์การปกครองท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บและบริหารรายได้ด้วยตนเองนี้ เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้องค์การปกครองท้องถิ่นทั้งหมด ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้ การบริหารและการบริการประชาชนในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

จรัส สุวรรณมาลา (2537: 29) ได้เสนอหลักการในการกระจายอำนาจ การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่นหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรอาศัยหลักการร่วมกัน 2 ประการ คือ

1) หลักผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) คือ กิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ภายในท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่มีผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบต่อผู้คนในท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่มีผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบต่อผู้คนในท้องถิ่นอื่น ๆ ภาษาวิชชาเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ไม่มี (ผลล้นออก) (Spillover Effects) ให้ถือว่ากิจกรรมนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่น แต่ถ้ากิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติโดยรวม หรือเป็นกิจกรรมที่กระทบต่อประโยชน์ของผู้คนหลายพื้นที่ (หลายท้องถิ่น) ให้ถือเป็นกิจกรรมระดับชาติ หรือระดับที่สูงขึ้นไปกว่าชุมชนย่อย ๆ เพราะรัฐบาลระดับชุมชนย่อย ๆ ไม่สามารถทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ หรือถึงแม้ทำได้ก็อาจก่อปัญหาการขัดแย้งในผลประโยชน์ระดับชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ การประสานประโยชน์และรักษาความเป็นธรรมในสังคมเป็นหน้าที่ของรัฐบาลระดับชาติโดยตรง

2) หลักประสิทธิภาพในการจัดการ (Management Efficiency) ได้แก่ การจัดกิจกรรมใด ๆ ควรต้องประหยัด ถ้าสามารถใช้เงินจำนวนน้อยที่สุดเพื่อทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้คนที่ได้จำนวนมากที่สุด ภาษาเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “Public Goods” มีลักษณะเป็นโครงสร้างต้นทุนและการให้บริการที่เป็นแบบเฉพาะตัว กล่าวคือมีต้นทุนคงที่ในสัดส่วนที่สูง มีต้นทุนแปรผันต่อหน่วยของการให้บริการต่ำ (ในบางกรณีอาจไม่มี ต้นทุนแปรผันเลย) และมีหลายกรณีที่มีต้นทุนแบบพิเศษ เช่น เพิ่มขึ้นเป็นช่วงบันได ฉะนั้น การจัดบริการสาธารณะบางประเภทจะต้องมีผู้ใช้บริการจำนวนมาก ๆ หรือเป็นชุมชนขนาดใหญ่พอสมควรจึงจะประหยัดต้นทุน ถ้าเป็นชุมชนเล็ก ๆ ก็อาจจะต้องจัดการผลิตบริการร่วมกันเพื่อให้เกิดการประหยัด และสามารถใช้ประโยชน์จากบริการเหล่านั้นได้เต็มที่กิจการสาธารณูปโภคประเภทเช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ ต้องผลิตให้คนทั้งประเทศใช้บริการจึงจะประหยัดและคุ้มค่ากับการลงทุน ในกรณีเช่นนี้ ควรให้มีหน่วยงานระดับชาติทำการผลิต และให้บริการแก่ชุมชนทุกชุมชน

4) เป้าหมายของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่นเรื่อง แผนการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรส่วนท้องถิ่น, 2545) กำหนดไว้ดังนี้

1. ให้มีการถ่ายโอนภาระกิจในการจัดบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติ กำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองให้ชัดเจน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใด หรือแห่งใดที่มีความพร้อมในการรับถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ และภารกิจ ให้ดำเนินการถ่ายโอนภายใน 4 ปี สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดหรือแห่งใด ที่ไม่สามารถที่จะรับงานถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจภายใน 4 ปี ให้ดำเนินการถ่ายโอนภายใน 10 ปี

2. กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้รัฐบาล ภายในปี พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาล ภายในไม่เกินปี พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 โดยการเพิ่มสัดส่วนอย่างต่อเนื่อง ตามระยะเวลาที่เหมาะสม และ

สอดคล้องกับการที่ถ่ายโอน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการสาธารณะได้ด้วยตนเอง และจัดสรรในสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

3. การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะ ในเขต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4. จัดระบบของการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจ

5. ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนอำนาจและหน้าที่

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

ในระบบการปกครองของทุกประเทศล้วนแต่มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกันคือ ต้องการที่จะให้มีความมั่นคงในประเทศ แต่เดิมการปกครองส่วนใหญ่มิได้มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางเพื่อความสะดวก เพราะในสมัยนั้นอาณาเขตของประเทศยังไม่มาก พลเมืองน้อยและกิจกรรมที่รัฐต้องสนองตอบต่อประชาชนมีน้อย ต่อมาเมื่อมีการพัฒนามากขึ้น พลเมืองมีมากขึ้น ภารกิจที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบก็มากขึ้น ด้วยศักยภาพของรัฐบาลกลางเดียวไม่สามารถตอบสนองการบริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น แนวคิดในการกระจายอำนาจ การบริหารการปกครองให้ประชาชนจึงเกิดขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาลและสามารถสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ทั่วถึง

1) ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชนโดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง จึงสามารถสรุปความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นดังนี้ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539)

1. การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนทางการเมืองให้แก่ประชาชนให้ประชาชนรู้สึกรู้ว่าตนมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและห่วงหาเหินต่อประโยชน์ที่จะเกิดต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใส

ศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนมีดุลยพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ได้รับเลือกเข้าไปบริหารกิจการท้องถิ่น นับว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนในการบริหารงานท้องถิ่น เกิดความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยประการหนึ่ง คือ การปกครองตนเอง ไม่ใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบียดเบียน การปกครองตนเองก็คือ การปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้วต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ

3. การปกครองท้องถิ่น เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ

4. การปกครองท้องถิ่น สามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการและปัญหาย่อมต่างกัน ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี

5. การปกครองท้องถิ่น จะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศ ในอนาคตผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่น ย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังฝึกทักษะการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย

6. การปกครองท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่น โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การดำเนินการพัฒนาชนบทที่ผ่านมายังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทอย่างได้ผลนั้นต้องเริ่มมาจากการช่วยตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรง โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ไม่เช่นนั้นแล้วการพัฒนาชนบทจะเป็นลักษณะการหยิบนั่นให้

2) วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า ในการบริหารประเทศ จำต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณมีจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะมีรายได้ มีงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาเป็นการทำงานในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้าง ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐอย่างเดียวอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสนองตอบความต้องการนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ก็ต่างกันด้วย การจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นขึ้นจึงจำเป็นโดยให้อำนาจองค์การท้องถิ่นจัดเก็บภาษี เป็นวิธีการหารายได้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลกลางที่จะต้องจ่ายให้ท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมากและแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลกลางไปอยู่บ้าง ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นโดยการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ

3) ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518: 13) ได้ให้ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดจากหลักการกระจายอำนาจได้มีอำนาจในการบริหาร ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

วิญญู อังคนารักษ์ (2519: 4) ได้ให้คำนิยาม การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะ การกระจายอำนาจการปกครองบางอย่าง ซึ่งรัฐฯ ได้มอบหมายให้ท้องถิ่นทำกันเองเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วย

ตนเอง เพื่อสนองความต้องการของส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ให้ดำเนินไปอย่าง ประหยัด มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ตรงกับความประสงค์ของประชาชนโดยเหตุที่ว่า ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของ ท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลอื่นและย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น ๆ ยิ่งกว่าผู้อื่นโดยการจัดให้มี เจ้าหน้าที่ซึ่งราษฎรในท้องถิ่นได้เลือกขึ้นมาทั้งหมด แต่บางส่วนมาบริหารราชการในท้องถิ่นนั้น โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอควร

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2526: 10) ได้รวบรวมความหมายของการปกครองท้องถิ่น ของนักวิชาการชาวต่างประเทศไว้ดังนี้

1. ได้ให้ความหมายว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่ง ของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการ ปฏิบัติหน้าที่จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ ทั้งนี้เพราะการ ปกครองท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิภาพตาม กฎหมาย (Legal Right) และมีองค์การที่จำเป็น (Necessary Organization) เพื่อประโยชน์ในการ ปฏิบัติหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่นนั่นเอง

2. William V. Holloway กล่าวว่า “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง การปกครองที่ รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าว มีอำนาจในการกำหนด นโยบายตัดสินใจและดำเนินกิจการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตน เท่านั้นและหน่วยการปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2526: 7) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการทางการเมืองการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดการ ทำหน้าที่การปกครองท้องถิ่นนั้นๆ องค์การนี้จัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการ กำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

จากนิยามต่างๆ สามารถแยกแยะหลักการปกครองท้องถิ่นได้ในสาระสำคัญดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้น อาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการ ปกครองท้องถิ่นของไทยแบ่งเป็นการปกครองกรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วน จังหวัด และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2. การปกครองท้องถิ่นนั้นองค์การการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีขอบเขตพอสมควรเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การอย่างแท้จริง หากมีอำนาจน้อยเกินไปก็อาจจะปฏิบัติหน้าที่ไม่สมเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่น หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาลกลาง อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่ต่างกันออกไปตามความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลกลางในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. องค์การการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประการแรก องค์การการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์การการปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

ประการที่สอง สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่น

4. มีองค์การที่จำเป็นในการบริหารการปกครองตนเอง (Necessary Organization) องค์การที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์การฝ่ายบริหาร และองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปท้องถิ่นของประชาชนอาจทำได้หลายแบบหลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความสามารถ ความเสถียรของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจมีส่วนร่วมเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ขององค์การการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น ประชาชนบางคนอาจมีความสนใจที่จะเข้าฟังการประชุมสภาท้องถิ่น รวมทั้งเอาใจใส่ดูแลการปฏิบัติหน้าที่หรือการบริหารงานของตัวแทนของตนในการปกครองท้องถิ่นว่า รับผิดชอบต่อความเจริญก้าวหน้าและผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่นมากน้อยแค่ไหน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณาเลือกตั้งครั้งต่อไป หรือประชาชนบางคนอาจมีความสนใจในกิจการของท้องถิ่นมาก มีความเสถียรสูง มีความตั้งใจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตนเอง ก็อาจสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนตัดสินใจเลือกเข้าไปรับผิดชอบในกิจการของท้องถิ่นโดยตรงก็อาจทำได้

การใช้โอกาสประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของการปกครองตนเองในท้องถิ่นทั้งทางตรงและ ทางอ้อมนั้น นอกจากจะเป็นผลดีในด้านการให้องค์การปกครองท้องถิ่นบริหารงานบุคคลโดยประชาชนในท้องถิ่นเห็นชอบด้วยแล้ว ยังเป็นผลดีในด้านการบริหารงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในองค์การปกครองท้องถิ่นที่จะบริหารงานให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประชาชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของคนในท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด มิใช่โดยการสั่งการหรือบังคับบัญชาจากรัฐบาลกลาง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการปกครองท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง ยังเป็นการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในกลไกการปกครองระบอบประชาธิปไตย เกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิเสรีภาพทางการเมืองด้วยความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมอีกด้วย

4) องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523: 22) กล่าวว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงมีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตร องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก และสำนักกิจการสังคมได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากนักน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลของกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลาง มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

5. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหาร จะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนโดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษี เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ามีความอย่างเต็มที่ คงมีเฉพาะอิสระในการดำเนินงานเท่านั้น เพราะฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแล

2.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญของสังคมที่พัฒนาแล้ว จะพบว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ และประเทศกำลังพัฒนาดังพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

1) ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จรรยา สุภาพ (2518) ได้แบ่งประเภทผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

- (1) ชนชั้นนำระดับสูงและชนชั้นนำระดับกลาง พิจารณาจากการใช้หลักตำแหน่งและชื่อเสียง
- (2) บุคคลระดับอื่นที่มีบทบาททางการเมืองและมีส่วนใช้อำนาจทางการเมืองได้แก่

- ก. ผู้ที่อยู่ในระดับชั้นสูงของสังคมซึ่งมีฐานะที่จะใช้อิทธิพลทางการเมืองได้
- ข. ผู้ที่มีความตื่นตัวและเป็นผู้ดำเนินการทางการเมือง

Ithiel de Sola Pool (จรรยา สุกภาพ, 2518: 254) ได้เสนอมาตรฐานในการวัดผู้ที่มีบทบาททางการเมืองดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่เป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมือง
- 2) เป็นผู้ที่บริจาคเงินทองให้กับองค์กรทางการเมือง หรือผู้ที่เข้าแข่งขันสมัครรับเลือกตั้ง
- 3) เป็นผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการประชุมในระดับเล็กหรือการประชุมในระดับใหญ่
- 4) เป็นผู้ช่วยณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- 5) เป็นผู้ติดต่อกับสมาชิกรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองหรือหนังสือพิมพ์ ในลักษณะที่เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือชี้แนะหรือวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง
- 6) เป็นผู้พบปะสนทนาในเรื่องการเมืองกับบุคคลทั่วไป

ในด้านความสนใจทางการเมืองนั้น ความสนใจทางการเมืองเป็นปัจจัยนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้นว่า บุคคลไม่สนใจในการหาเสียงเลือกตั้งและไม่ค่อยคำนึงถึงผลการเลือกตั้ง มักไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงกล่าวได้ว่าถ้าบุคคลใดติดตามเรื่องราวทางการเมืองตลอดจนกิจการและผลงานของ รัฐบาลแล้วกล่าวได้ว่าเขามีความสนใจทางการเมือง และมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (สุจิต บุญบงการ, 2514: 11)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่จะมีผลต่อความสนใจทางการเมืองของบุคคล ซึ่งควรจะได้พิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อระบบการเมือง 3 ประการ ดังนี้

- 1) ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง
- 2) ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อองค์กรของรัฐบาล ตัวแทนของปวงชน เป็นต้น
- 3) ความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกหรือตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนประกอบของระบบการเมือง เป็นผู้มีส่วนในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ของประเทศ

Herbert McCoisky (อัศวเมศวร์ ทองนวล, 2529: 35) ได้อธิบายว่า การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมกระทำกันในอนาคตที่จะเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐบาล การกระทำนั้นอาจจะทำโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

ในการประชุมขององค์การสหประชาชาติได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดคำนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศหรือแม้แต่ประเทศเดียวกันก็ตาม หากจะให้เข้าใจชัดเจนแล้ว การนิยามความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะเจาะจงในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตามการให้คำนิยามความหมายครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2528: 3-4)

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนถึงการเข้าร่วมโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา
3. การพิจารณาในมิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงาน และทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน
4. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะการมีส่วนร่วมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ต่อประชาชน

ในมิตีที่กล่าวมาข้างต้นได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในด้านการตัดสินใจของการกำหนดนโยบาย การวางแผนปฏิบัติตามนโยบายการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ และการแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ดังนั้น การมีส่วนร่วมในความหมายนี้จึงเป็นการปลดปล่อยประชาชนให้หลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลของการพัฒนา และกลายเป็นผู้กระทำในกระบวนการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนในการควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง

William W. Reeder (พิชญาค์ จูแจ่มญาณ, 2529: 25) กล่าวว่าความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดี ทำให้งานประสบความสำเร็จง่ายและรวดเร็วขึ้น การร่วมมือจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับลักษณะของงาน ลักษณะของบุคคลที่จะร่วมมือตามความต้องการหรือผลประโยชน์ ความสนใจและสถานภาพของบุคคล

Myron Wiener (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2544: 4) ได้สรุปความหมายหรือนิยามคำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่และไม่ว่าจะมีการจัดการอย่างเป็นระเบียบหรือไม่และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะอยู่ในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

จากความหมายที่ Wiener ให้ไว้ สรุปได้ว่าลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีดังนี้

1. การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจและถือว่าความเต็มใจนี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ นั่นคือ มิใช่การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ
2. การกระทำนั้นเกิดขึ้นแต่ก็ไม่ได้เน้นผลที่เกิดขึ้นว่าจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่
3. การกระทำจะจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีก็ได้
4. การกระทำดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือจะเกิดขึ้นต่อเนื่องกันก็ได้
5. การกระทำดังกล่าวนี้จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้
6. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่การเลือกนโยบาย หรือเลือกตัวบุคคล หรือเลือกทั้งนโยบายและตัวบุคคล
7. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในเรื่องนโยบายหรือตัวบุคคลนี้ จะเป็นเรื่องการเมืองระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้

Norman H. Nie และ Sidney Verba (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2544: 5) ได้ให้นิยามว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมทางกฎหมายของราษฎร ซึ่งอาจมากหรือน้อย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาล หรือการกระทำของรัฐบาล

อนึ่ง Nie และ Verba (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2544 : 5) ได้แยกให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างการมีส่วนร่วมในทางประชาธิปไตย (Democratic Participation) กับการมีส่วนร่วมแบบพิธี หรือเพื่อสนับสนุนรัฐบาล (“Ceremonial” or “Support” Participation) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมอย่างแรกนั้นรัฐบาลเพียงแต่เปิดโอกาสแต่ไม่ได้เข้าไปนำ และได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมอย่าง

หลังนั้นหมายถึงการกระทำที่ประชาชนเข้าร่วม โดยแสดงการสนับสนุนรัฐบาล เช่น การเดินขบวน สนับสนุนรัฐบาลอย่างที่มีเมืองไทยเคยมีมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนถูกเร้าระดมให้เดินขบวนกรณีเขาพระวิหารเป็นต้น หรืออีกอย่างหนึ่งก็เช่นการร่วมมือกัน อย่างขยันขันแข็งในการพัฒนาประเทศชาติ เช่น การอาสาพัฒนาชนบทในโครงการที่รัฐบาลจัด หรือเข้าร่วมในกลุ่มเยาวชนที่จัดตั้งโดยรัฐบาล ลักษณะอย่างนี้ที่จริงเป็นการเร้าระดมพลเมืองของ รัฐบาลให้เข้าร่วมอย่างแรกคือการมีส่วนร่วมในทางประชาธิปไตยนั้น จะเน้นที่การกระทำของมวลชน เบื้องล่างเอง เพื่อหวังผลและอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล โดยมีให้ถูกเร้าระดมจากทางรัฐ

กิจกรรมการเมืองที่นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ตามคำนิยามของการ มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างที่ถือเป็นการกระทำที่ทั้งถูกและไม่ถูกกฎหมายก็ได้ นั่น โดยดูว่า การกระทำมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือเลือกผู้นำ รัฐบาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้จะมีลักษณะต่างกันและอาจมีความสำคัญแตกต่างกันด้วย เช่นการ ไปใช้สิทธิออกเสียงคะแนนเลือกผู้แทนในระดับต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมที่ มีคนกล่าวถึงกันมากและเป็นสิ่งที่รู้จักกันดี ทั้งยังมีความสำคัญมากด้วย หรือการเดินขบวนประท้วง และเรียกร้องในบางสิ่งบางอย่างก็เป็นการกระทำอีกอย่างหนึ่งที่สามารถขยายตัวเป็นการจลาจลที่ผิด กฎหมายได้

โดยหลักการแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการบริหารการ ปกครองท้องถิ่นสามารถทำได้ 2 รูปแบบ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533: 66-69)

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือหรือให้การสนับสนุน (Support) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยริเริ่มและพัฒนาจากเบื้องล่างโดยสถาบัน หรือองค์การปกครองตนเองในรูปแบบต่างๆ ได้จัดให้ ประชาชนได้เข้าควบคุม (Popular Control) และมีส่วนร่วม ในการวางนโยบายและมีส่วนร่วมในการ วางนโยบายและการบริหารโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดำเนินการอยู่ในท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ที่เกิดจากอำนาจของประชาชนที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว การเพิ่ม ระดับพลังงาน พลังความคิด ขวัญและกำลังใจของประชาชนในท้องถิ่น โดยกระบวนการกระจาย อำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม นับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น

2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกิจกรรมทางการเมือง (Political Activities) การมี ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญสำหรับการบริหารการ ปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารการปกครองท้องถิ่นเป็นผลจากการกระจายอำนาจมาให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้มีสิทธิ มีเสียงดำเนินการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย ถ้าการ

ปกครองท้องถิ่นประชาชนไม่สนใจและไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว ระบบการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะไม่เกิดประโยชน์ในสิทธิทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง

สำหรับสภาพทั่วไปในทางการเมืองของประเทศไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจจำแนกได้ 2 รูปแบบสำคัญ คือ (บุญเรือง บุรศักดิ์, 2529: 56-70)

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ เป็นรูปแบบที่ยอมรับและนำมาใช้ในประเทศต่างๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะสำคัญดังนี้

การใช้สิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน อาจเป็นการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของชุมชน สังคม ประเทศชาติ โดยการพูด อภิปราย การเขียน และการพิมพ์ สิ่งเหล่านี้ถือว่าการมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการที่สำคัญไม่น้อย เพราะจะส่งผลให้รัฐบาลต้องรับฟังและนำไปปฏิบัติในสิ่งที่ประชาชนมีส่วนร่วม

การรวมกลุ่ม เป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อรักษาและปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มบางกลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสาธารณชนทั่วไป โดยต่างก็ถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นกัน

การจัดตั้งและการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะจัดการบริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์และแนวปฏิบัติที่วางเอาไว้ ระบบพรรคการเมืองถือเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีความสำคัญ เพราะเป็นองค์กรที่จัดตั้งเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะ และเป็นองค์กรที่ประชาชนสามารถร่วมจัดตั้งขึ้นได้โดยตรง

การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึงประชาชนต้องการจะให้ผู้ใดเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน หรือทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการรักษาผลประโยชน์ของตน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งจึงเป็นการแสดงถึงความเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองสูง มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การช่วยรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้มักดำเนินเฉพาะช่วงที่มีการเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ บางสังคมอาจไม่ยอมรับและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมได้โดยตรง แต่ก็มี ความสำคัญไม่น้อย ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง การมีส่วน ร่วมทางการเมืองแบบนี้ จำแนกได้ดังนี้

การเดินขบวนประท้วง เป็นการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อแสดงออกกับการไม่ เห็นด้วยกับการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของรัฐบาล การดำเนินการประท้วงแต่ละครั้งจะมี เป้าหมายและวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป เป็นการแสดงออกซึ่งพลังของประชาชนส่วนใหญ่ว่า พวกเขาต้องการสิ่งใดและอยากให้รัฐบาลสนองตอบอย่างไร

การก่อความวุ่นวายทางการเมือง ส่วนมากมักจะเกิดจากการปลุกระดมโดยกลุ่ม พลังต่างๆ โดยจะหยิบยกข้อบกพร่องต่างๆ ของรัฐบาลมาเป็นสาเหตุ เมื่อมีการปลุกระดมก็ต้องมี พฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงการต่อต้านการกระทำของรัฐบาลในรูปแบบต่างๆ เช่น การนัดหยุดงาน ซึ่งจะมีผลเสียทั้งด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ

การใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายและทรัพย์สิน เป็นการก่อวินาศกรรมในรูปแบบ ต่างๆ เป็นวิธีที่คนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย แต่เป็นผลกระทบต่อรัฐบาลที่ต้องดำเนินการในเรื่องนั้นๆ

การปฏิวัติ เป็นการใช้วิธีรุนแรงและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง และโครงสร้างทางสังคมอย่างฉับพลัน อันมีสาเหตุหลายๆ ประการ เช่น สาเหตุทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือการเรียกร้องของประชาชนที่หมดความอดทนและเกิดความกดดันจึงต้องก่อจลาจล สร้างความวุ่นวาย เป็นเหตุให้มีการนองเลือดนำไปสู่การปฏิวัติ

2) รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ารูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่อย่าง มากมายและแตกต่างกันไปในแต่ละระบบ ได้มีผู้ทำการศึกษาและจำแนกรูปแบบดังกล่าวไว้หลายรូ ปแบบ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการณรงค์หาเสียง (Party and Campaign Activities) กิจกรรม ประเภทนี้ Verba & Nie (1972: 57-58) ได้จัดรวมกันไว้และเรียกว่า Campaign Activity ซึ่งกิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ตน สนับสนุน การทำงานให้พรรคการเมืองหรือ ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างกระตือรือร้น การ ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง การให้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองหรือ ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งและการเข้าเป็นสมาชิกของชมรมทางการเมือง

2. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting) ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งในการวิจัยเชิงวิชาการแล้วถือว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด และสามารถวัดค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ให้ความเที่ยงมากที่สุด (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2533: 80)

3. กิจกรรมของชุมชน (Community Activities) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ Verba & Nie (1972: 58) เรียกว่า Cooperative Activity ได้แก่ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของท้องถิ่น รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในชุมชนหรือองค์การอย่างกระตือรือร้น ในอันที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Contacting Official) หมายถึง การกระทำของบุคคลในลักษณะที่เป็นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาหรือปกป้องผลประโยชน์บางอย่างของตนหรือกลุ่มของตน ปัญหาที่เขาสนใจและนำไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เป็นสิ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลนั้น ซึ่ง Verba & Nie (1972: 66-69) เรียกการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ว่า การติดต่อเฉพาะเจาะจง (Parochial Participation)

5. การลobbies (Lobbying) รวมถึงบุคคลที่พยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำทางการเมือง โดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายประเด็นเรื่องที่จะกระทบต่อประชากรจำนวนมาก จากตัวอย่างจริงๆ นั้น หมายถึงกิจกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดแรงสนับสนุนหรือต่อต้านพระราชบัญญัติหรือการตัดสินใจนโยบายของฝ่ายบริหารนั่นเอง (สิทธิพันธุ์ พุทธหุน, 2539: 13)

6. การประท้วง (Protests) ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับที่ Huntington เรียกว่า การใช้ความรุนแรง (Violence) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยการทำร้ายร่างกายหรือทรัพย์สิน (สิทธิพันธุ์ พุทธหุน, 2539: 15)

7. การเข้าร่วมทางการเมืองในบทบาทของผู้สื่อข่าวสาร (Communicators) หมายถึง การที่บุคคลจะติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ส่งจดหมายแสดงความสนับสนุนต่อผู้นำทางการเมืองในการดำเนินการที่เห็นว่าเหมาะสมถูกต้อง ส่งคำประท้วงต่อการดำเนินงานที่เห็นว่าไม่ดี รวมถึงการเข้าพุดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมือง การให้ข่าวสารทางการเมืองแก่เพื่อนบ้านแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาล เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นไปยังหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนต่างๆ

3) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Lester W. Milbrath (1965) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 14 ระดับ ได้แก่

1. รับฟังหรือรับทราบข่าวสารทางการเมือง เป็นการเกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับต่ำที่สุดหรือน้อยที่สุด แต่มีคนเกี่ยวข้องมากที่สุด
2. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
3. ชักชวนผู้อื่นสนทนาเหตุบ้านการเมือง
4. ชักชวนให้ผู้อื่นใช้สิทธิออกเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยวิธีการต่างๆ
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็น ข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคเงินให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมืองบางคนหรือหลายคน
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งรณรงค์หาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคโดยการทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำเสมอ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. ช่วยหาเงินเข้าเป็นกองทุนของพรรค
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง
14. เป็นหน้าที่ หรือกรรมการบริหารพรรค หรือได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร (เป็นการเกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับที่มากที่สุด แต่มีผู้เกี่ยวข้องโดยตรงน้อยที่สุด)

4) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีในทางการเมือง

วิถีสังคมไทย สรรนิพนธ์ทางวิชาการ เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ ชุดที่ 6 กฎหมายและสิทธิมนุษยชน (2544)

ความจำเป็นที่จะต้องอ้างถึงการวิเคราะห์ทางการเมือง (และเศรษฐกิจ) ได้ทวีความสำคัญขึ้นเมื่อมีการพิจารณาถึงกฎหมายที่มีผลกระทบต่อผู้หญิงในกระบวนการการพัฒนา ซึ่งเมื่อมองปัญหากฎหมายที่ผู้หญิงเผชิญอยู่แล้ว ก็ต้องมองความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับรัฐเพื่อเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อการค้นหาคำตอบประเด็นทั้งหลาย และเพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปได้กว้างขวางขึ้นเมื่อมองจากแง่มุมนี้แล้ว การศึกษาเพื่อแก้ไขสถานการณ์ของผู้หญิงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับความเป็นจริงทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในสังคมด้วย ในขณะที่สถานะทางสังคมและวัฒนธรรมย่อมไม่

อาจถูกมองข้ามไปได้เช่นกัน และถ้าไม่ยอมรับกันว่า สถานภาพของผู้หญิงถูกสร้างขึ้นมาจากมิติต่างๆ ของนโยบายของรัฐแล้วก็ไม่อาจวิเคราะห์ปัญหาของสตรีได้อย่างเป็นระบบและอย่างรอบด้าน ในนโยบายของรัฐมักจะมีนัยของความแตกต่างระหว่างเพศ และส่งผลกระทบต่อสถานภาพทางสังคมของผู้หญิง และยังเข้าไปทำการควบคุมในชีวิตการเป็นอยู่ของพวกเขาด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ การเจริญพันธุ์ สุขภาพ การทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน ผู้หญิงถูกกำหนดเป็นการทั่วไปว่า เขตแดนของเธออยู่ที่บ้าน แม้ว่าบทบาทและภาระในบ้านของผู้หญิงและคำนิยามของคำว่า การชอบงานบ้านงานเรือนเองก็มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและทางเศรษฐกิจความเป็นจริงแล้วมีกรณีที่ผู้หญิงและผู้ชายมีประสบการณ์ร่วมกันในการตกทุกข์ได้ยาก หรือร่วมเสวยสุขของความมั่งคั่ง แต่ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบดูแลเอาใจใส่ครอบครัวมากกว่าผู้ชาย ระดับของสาขาของผู้หญิงที่ต้องพึ่งพาญาติและครอบครัวเพื่อให้บริการที่กำหนดโดยเพศ และขอบเขตที่จะให้ความดูแลสวัสดิการและการศึกษาเป็นเรื่องภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ซึ่งแตกต่างไปตามสังคมแต่ละสังคม และระหว่างชนชั้นต่างๆ ภายในสังคมเหล่านั้น และมีงานศึกษาที่พบว่า ผู้หญิงรับผิดชอบในการเลี้ยงดูครอบครัวโดยไม่จำเป็นต้องมีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่จะปฏิบัติหน้าที่เช่นนั้น และรัฐในโลกที่สามโดยทั่วไปแล้วไม่มีนโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงที่ชัดเจน หรือไม่ก็ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกในลักษณะที่เป็นโครงสร้างสำหรับดำเนินการตามคำสั่งให้สำเร็จไปได้ และอาจจะพบว่าหน่วยงานต่างๆ ก็มักจะไม่ประสานงานกันแถมยังอาจขัดแย้งกันเอง เช่น รัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาโสเภณี มีการจับกุม ตลอดจนแก้กฎหมายเพิ่มโทษพ่อเล้าแมงดา แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็เอาผู้หญิงไปโฆษณาให้เห็นนัยของการเป็นเมืองบริการทางเพศหรือจังหวัดต่างๆ พากันส่งเสริมการประกวดนางงามทุกประเภทและทุกระดับ อันเป็นกิจกรรมที่ช่วยขยายปัญหาโสเภณี เป็นต้น

การที่ผู้หญิงไม่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทางการเมืองย่อมส่งผลต่อการที่จะได้มาซึ่งความเสมอภาคระหว่างเพศ และการเมืองไม่ได้หมายถึงการเลือกตั้งซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกทางการเมืองเท่านั้น แต่การเมืองหมายถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนอกสนามการเลือกตั้งด้วยการเมืองอาจเป็นการแสดงออกด้วยวิธีต่างๆ ทางองค์กร สมาคม หรือในลักษณะที่เป็นระดับปัจเจกชนก็ได้ ที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั้งหลาย

สำหรับในเรื่องการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของผู้หญิงนี้ ได้มีความคิดเห็นที่เป็นที่ปรากฏของขบวนการเคลื่อนไหวสิทธิสตรีกันเป็นการทั่วไปว่า ตราบโคที่ผู้หญิงยังไม่ได้รับการยอมรับให้เข้าไปเป็นผู้แทนทางการเมือง มีตำแหน่งหรือบทบาทระดับนโยบายแล้ว สถานภาพทางการเมืองของผู้หญิงย่อมไม่เปลี่ยนแปลงไปจากสถานะที่เป็นอยู่ คือตกอยู่ในสภาพที่ผู้ชายเป็นผู้

กรอบำทางการเมือง และข้อมหมายถึงการกำหนดนโยบายต่างๆ อันไม่ช่วยให้ผู้หญิงได้รับประโยชน์หรือมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคกับผู้ชายนั่นเอง

แต่ในความคิดเห็นข้างต้นนี้เห็นจะต้องมีการขยายความให้ชัดเจนว่า ผู้หญิงจะเข้าไปอยู่ในตำแหน่งทางการเมืองระดับนโยบายจะต้องมีจำนวนมากพอ จึงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้ พร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง จาริตประเพณีของสังคมและการเมือง อย่างไรก็ตามไม่เคยปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ใดๆ ว่าการที่ผู้หญิงเข้าไปสู่ตำแหน่งที่มีอำนาจจะเกิดขึ้นได้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง จาริตประเพณีของสังคม และการเมืองดังกล่าวเลย กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีลักษณะซึ่งส่งผลต่อกันและกัน การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นทั้งเหตุและผลของการเข้าไปสู่อำนาจของผู้หญิง

การเข้าสู่ตำแหน่งที่มีอำนาจของผู้หญิงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า ผู้หญิงมีปัญญาและความสามารถที่จะเป็นคนเต็มคน แต่ถูกกีดกันจากข้อจำกัดหลายประการไม่ให้แสดงปัญญาและความสามารถนั้น ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่า ผู้หญิงอาจทำประโยชน์ให้กับรัฐได้ดีมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และในขณะเดียวกันก็ควรจะได้รับโอกาสที่ในขณะนี้ไม่ได้รับให้พัฒนาและใช้ความสามารถของตน บรรดาผู้ที่ไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ทำให้เกิดข้อจำกัดหรือสนับสนุนข้อจำกัดเหล่านั้น ต้องให้คำอธิบายว่า เป็นไปได้อย่างไรที่สังคมปฏิเสธประโยชน์ที่จะเกิดจากความสามารถ ความสำเร็จ และปัญญาของสมาชิกจำนวนครึ่งหนึ่งที่มียอยู่ ไม่ใช่สังคมที่กีดกันและอยุติธรรม

2.1.4 แนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมและทฤษฎีของกฎหมายของนักสตรีนิยม

คำว่า สตรีนิยม (Feminism) หรือ ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) แม้ว่าจะเริ่มเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการหรือผู้เคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีในประเทศไทยบ้างแล้ว หลังจากได้ใช้คำหรือการอธิบายแนวคิดเกิดเป็นเวลาหลายปีต่อเนื่องกัน แต่โดยทั่วไปแล้วมักจะมีการนำเสนอในทำนองที่ว่า สตรีนิยม หรือทฤษฎีสตรีนิยมนั้นเกี่ยวข้องกับตะวันตก และมองกันว่าเป็นแนวคิดครอบงำแบบอาณานิคม การนำเสนอแบบนี้ไม่ได้เอากการต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้หญิงในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิส่วนตัว และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีมาเป็นเวลานานมาเป็นข้อพิจารณา

จริงอยู่การต่อสู้เหล่านั้น อาจเป็นการกระทำในระดับปัจเจกบุคคล หรือแม้กระทั่งในบางกรณีกระทำในระดับสถาบันหรือกลุ่มองค์กรและในขณะเดียวกันอาจไม่ได้ขึ้นป้าย หรือเรียกกันว่าเป็นการต่อสู้ของนักสตรีนิยม ซึ่งคนจำนวนมากคุ้นเคยกับคำทับศัพท์ว่า “เฟมินิสต์”

ผู้หญิงที่ต้องต่อสู้เพื่อสิทธิเหล่านั้นก็คือนักสตรีนิยม หรือ “เฟมินิสต์” หลายคนเป็น “เฟมินิสต์” ระดับแนวหน้าเสียด้วยซ้ำไป

ดังนั้น หากจะกล่าว คำว่าสตรีนิยม (Feminism) แท้ที่จริงแล้วก็แม้แต่เพียงถ้อยคำหรือภาษาที่นำเอาบรรดาผู้หญิงมาร่วมขบวนการเดียวกันเพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้มีการยอมรับผู้หญิง และเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้หญิงให้ดีขึ้นนั่นเอง แต่สตรีนิยมอาจมีหลายแนวทางหรือหลายแนวคิด แต่สตรีนิยมแนวทางต่างๆ นั้น ก็พบว่า มีความเหมือนกันในบางประเด็นที่จะต้องผู้เพื่อจัดการคดีต่อผู้หญิง และเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิและชีวิตที่ดีขึ้น

ในที่นี้ขอสรุปแนวคิดเรื่องทฤษฎีสตรีนิยมโดยสังเขป ดังต่อไปนี้ คือ

1) สตรีนิยมแนวเสรีนิยม (Liberal Feminism)

นักสตรีนิยมรุ่นแรกของกลุ่มนี้เรียกร้องการปฏิบัติต่อหญิงชายอย่างเท่าเทียมกัน นักสตรีนิยมแนวเสรีนิยมนำเสนอว่า โดยธรรมชาติแล้วผู้หญิงมีตัวตนเป็นอิสระจากผู้ชาย และมีสิทธิขั้นพื้นฐานและผลประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ชาย แต่พวกเขาอยู่ภายใต้โครงสร้างที่ปฏิเสธสิทธิทั้งหลายในฐานะเป็นพลเมืองเช่นเดียวกับที่ผู้ชายได้รับ สิทธิที่เรียกร้องประกอบด้วยสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธิในเสรีภาพ และการแสวงหาความสุข งานเขียนของนักสตรีนิยมแนวเสรีนิยมรุ่นแรกมีดังนี้ A Vindication of the Right of Women (1970) ของ Mary Wollstonecraft ซึ่งบรรยายว่าผู้หญิงเป็นตัวแทนของเหตุผล แต่ความต่ำต้อยของเธอนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากได้รับการศึกษาน้อย และหากได้รับโอกาสเท่าเทียมกันแล้ว ก็อาจแก้ไขเยียวยาได้

งานเขียนของ William Thompson เรื่อง Appeal of One Half of the Human Race, Women, Against the Pretensions of the Other Half, Men, To Retain Them in Political and Thence Civil and Domestic Slavery (1825) ซึ่งเขาได้ตอบโต้การกล่าวอ้างที่ว่าผู้หญิงไม่มีความสนใจอะไรที่แตกต่างไปจากความสนใจที่บิดาและสามีของพวกเขา มี ดังนั้น ไม่จำเป็นต้องให้ผู้หญิงมีตัวแทนทางการเมืองแยกออกไปต่างหาก (ซึ่งน่าจะหมายถึงว่า ไม่จำเป็นต้องมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง - ผู้เขียน) โดยให้ความเห็นว่า ความสามารถทางสติปัญญาของผู้หญิงมีอย่างน้อยที่สุดก็เท่าๆ กับผู้ชาย และได้ตอบไปอีกว่า ความแตกต่างทางกายภาพของผู้หญิงไม่ควรจะถูกนำมาใช้ในการถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองของพวกเขาแต่ประการใด และการกำหนดกฎหมายให้แตกต่างกันจากพื้นฐานทางสภาพร่างกายที่แตกต่างกันโดยธรรมชาตินั้น กฎหมายกำหนดให้สภาวะร่างกายเป็นเรื่องอาชญากรรม และเขาเชื่อว่าผู้หญิงจะไม่มีวันบัญญัติกฎหมายอย่างที่ผู้ชายได้บัญญัติออกมาจำนวนมาก และเป็นกฎหมายที่สร้างความชั่วร้าย และทำให้เกิดความทุกข์ยากไปทั่วโลกนั้น ผู้หญิงต้องการอิสรภาพทางเศรษฐกิจ และต้องยกเลิกกฎหมายที่เลือกปฏิบัติทั้งหลาย พร้อมกับเสนอว่า “ในประวัติศาสตร์นั้น ไม่ว่าแรงงานระบบใด รัฐบาลรูปแบบใด ภายใต้อุปสรรคของชายที่เปลี่ยนแปลงไปเขาจะคงเอาผู้หญิงไว้เป็นทาสอยู่ต่อไป”

ในหนังสือ The Subjection of Women (1869) ของ John Stuart Mill เขาได้โต้แย้งเหตุผลที่ว่า ผู้หญิงไม่เหมาะสมกับชีวิตที่เป็นของสาธารณะเพราะมีประสบการณ์การจำกัดจากบทบาทดั้งเดิมและผลประโยชน์ที่ผู้ชายมีในการจำกัดบทบาทของผู้หญิง แต่ Mill ได้ถูกเสนอรวมใน The subjection of Women แต่ใน The Enfranchisement of Women (1851) และเรียงความเรื่องการแต่งงาน Taylor เสนอเรื่องความเสมอภาคอย่างสมบูรณ์สำหรับผู้หญิงในด้านส่วนบุคคลและด้านการเมืองว่า ต้องเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้ามามีตำแหน่งทางการเมืองและอาชีพต่างๆ

นักสตรีนิยมแนวเสรีนิยมเรียกร้องการแก้ไขทางกฎหมายเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ การมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โอกาสในการทำงานที่เท่าเทียมกัน ค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน โอกาสในการศึกษา การเป็นผู้พิพากษา และสิทธิบางประการในการยุติการตั้งครรภ์

สตรีนิยมแนวเสรีนิยมถูกวิจารณ์ว่า เน้นการใช้ยุทธศาสตร์ของการดึงผู้หญิงเข้าไปอยู่ในมาตรฐานซึ่งกำหนดโดยผู้ชายและเพื่อผู้ชาย และไม่ได้ต้องการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคมอย่างถอนรากถอนโคน เช่น ไม่ได้ต้องการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือครอบครัวที่เกิดจากชีวภาพ หรือการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว หรือการรบกวนความคิดว่าผู้หญิงต้องเลี้ยงลูก

ความสำเร็จของสตรีนิยมถูกมองว่าส่งผลในระดับปัจเจกบุคคล แต่ทว่าผู้หญิงในฐานะที่เป็นกลุ่มยังพบอุปสรรคมากมายอยู่และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงในฐานะที่เป็นกลุ่มได้ แล้วความสำเร็จเช่นนั้นจะถือว่าเป็นความสำเร็จของเฟมินิสต์อย่างแท้จริงได้หรือไม่ ในเมื่อต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับมาตรฐานของผู้ชาย และบางครั้งถูกมองว่า ทำให้ศักยภาพของสตรีนิยมแนวรากเหง้า (radical feminism) อ่อนแอไป และความสำเร็จของผู้หญิงในวิชาชีพบางวิชาชีพจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้หญิงพวกนั้น “เป็นเหมือนผู้ชาย”

ในส่วนของกฎหมายแนวเสรีนิยมเองก็ไม่ได้ช่วยทำให้เข้าใจลักษณะและสาเหตุการกดขี่ผู้หญิง และอาจจะให้ความสำคัญต่อการต่อสู้ทางการเมืองที่แท้จริงที่เกิดขึ้นทุกๆ วันน้อยไป แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า กฎหมายแนวเสรีนิยมที่เน้นเรื่องสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคลไม่มีส่วนช่วยอะไรเลย มันมีส่วนช่วยให้การวิพากษ์วิจารณ์สังคมและแนวความคิดเรื่องยุติธรรมในสังคม แต่มันเป็นวิธีการเพียงประการเดียว และเชี่ยวชาญได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

2) สตรีนิยมแนวลัทธิมาร์กซ์ (Marxist Feminism)

แนวคิดนี้เสนอว่า การที่ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสถานะที่ขึ้นต่อผู้ชาย หรือตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ชายก็เนื่องมาจากลัทธิทุนนิยมและการมีกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในทรัพย์สินซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิต หากขจัดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตออกไปแล้ว สังคมก็จะ

เสมอภาค การนำเสนอในแนวคิดนี้มักจะเน้นที่ความแตกต่างทางชนชั้นที่ผูกติดอยู่กับกรรมสิทธิ์ ส่วนตัวในทรัพย์สินที่สามารถสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้วแน่นอนที่สุดคืออำนาจทางสังคม เมื่อจัดความแตกต่างชนชั้นออกไปได้ แล้วคิดกันว่า การเลือกปฏิบัติเพราะสาเหตุแห่งเพศก็จะหมดไปด้วย เพราะคนในสังคมไม่มีความแตกต่างกันต่อไป ไม่มีผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเหนือผู้อื่น

สำหรับข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อสตรีนิยมแนวลัทธิมาร์กซ์ คือ โดยทั่วไปแล้ว เฟมินิสต์เห็นตรงกันว่า การให้คำนิยามหรือการจัดประเภทของ “การผลิต” “การผลิตซ้ำ” “แรงงาน” “การเอารัดเอาเปรียบ” และ “ชนชั้น” ไม่ได้เข้าถึงหรือพิจารณาในมิติที่สำคัญในชีวิตของผู้หญิง

3) สตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อม (Ecofeminism)

สตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อมนี้จะนำเสนอกรอบคิดที่ครอบคลุมเรื่องสันติภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง สภาวะแวดล้อม และมุมมองทางสังคมนิยม ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวิเคราะห์แบบวัตถุนิยม และจากทฤษฎีแนววิพากษ์การเมืองเป็นเครื่องมือของมุมมอง

นักสตรีนิยมแนวนี้จะเห็นว่า ไม่ว่าทฤษฎีการเมืองแนวสภาวะแวดล้อมจะอ้างว่าได้ใช้การวิเคราะห์ถึงรากเหง้าเพียงใดก็ตาม แต่ก็มักจะไม่มีความรู้สึกไว (sensitivity) ในประเด็นความสัมพันธ์ชายหญิง สตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อมจะเห็นว่าผู้หญิงเป็นชนชั้นในสังคมที่จะต้องเปลี่ยนแปลง เพราะในบริบทที่เป็นอยู่ทั่วโลกปัจจุบันนั้น สถานะภาพของผู้หญิงขึ้นอยู่กับโครงสร้างที่ผู้ชายตะวันตกเป็นใหญ่ ที่ได้รับอิทธิพลจากระบบทุนนิยมซึ่งรุนแรงขึ้นทุกวัน และผู้หญิงจำนวนมากก็ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงระบบทุนนิยมที่ชายเป็นใหญ่

นักทฤษฎีแนวนี้จะวิพากษ์นักทฤษฎีแนวเสรีนิยมและได้ว่า ทฤษฎีสตรีนิยมกระแสหลักไม่พิจารณาถึงรากเหง้าว่า ลัทธิอาณานิคมที่ชายเป็นใหญ่มาจากตะวันตก ทั้งๆ ที่โซ่ตรวนที่พันธนาการผู้หญิงมันเป็นระดับรากเหง้าเลยทีเดียว การตีกรอบของสังคมในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์และการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงเป็นการส่งเสริมจากสถาบันที่ควบคุมโดยผู้ชายซึ่งกดขี่และคุกคามผู้หญิง ดังนั้นการปลดปล่อยความรู้สึกของผู้หญิงให้มีการไวต่อปัญหาและการสร้างความรู้สึกที่ไวต่อปัญหาแบบใหม่โดยผู้หญิงเอง

แนวคิดนี้วิเคราะห์การกดขี่ผู้หญิงกับสภาวะแวดล้อมผ่านทางประวัติศาสตร์ตะวันตก ทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ และการครอบงำผู้หญิงว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ การวิพากษ์ข้อสมมุติฐานหลักที่ครอบงำความคิดของสังคมว่า ความเป็นหญิงเป็นชายเป็นเรื่องความแบ่งแยกโดยธรรมชาตินั้นเป็นเรื่องของเหตุผลที่สร้างกันขึ้นมา เหตุผลที่ว่านี้ปฏิเสธทั้งผู้หญิงและปฏิเสธทั้งธรรมชาติ ผู้หญิงธรรมชาติไม่มีปากและไม่มีเสียงและไม่มีตัวแทน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การ

ทำให้ผู้หญิงด้อยค่าและควบคุมธรรมชาติเป็นการปฏิเสธชีวิตและเป็นตัวประสานทางจิตวิทยาทางเพศ

แนวคิดนี้วิพากษ์ลัทธิมาร์กซ์อย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นตัวคาร์ล มาร์กซ์ ลัทธิ หรือผู้วิพากษ์วิจารณ์สังคมที่อิงลัทธิมาร์กซ์ว่า ลัทธิมาร์กซ์ไม่ได้คำนึง ไม่ได้พิจารณาอย่างเพียงพอในความสามารถทางการสืบทอดสภาวะการผลิตของผู้หญิง ในขณะที่ไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าของธรรมชาติซึ่งยั่งยืนและสืบทอดวิธีการผลิต และแม้สตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อมจะไม่ได้ปฏิเสธมาร์กซ์เลยทีเดียว แต่ก็วิพากษ์ว่า มาร์กซ์ไม่ได้รู้สึกไวต่อปัญหาการเสื่อมโทรมของธรรมชาติ และได้ว่า รากฐานของความขัดแย้งในระบบทุนนิยมที่ชายเป็นใหญ่คือความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและชายหญิง

แนวคิดนี้ชี้ว่า ต้องเข้าใจว่าระบบทุนนิยมที่ชายเป็นใหญ่ขยายความรุนแรงของการครอบงำผู้หญิงและธรรมชาติ รวมทั้งชุมชนของคนพื้นเมืองดั้งเดิมทั่วทั้งโลก และการพัฒนาไม่ได้ให้ประโยชน์กับผู้หญิง

สตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อมพัฒนาแนวคิดมาจากลัทธิสังคมนิยม สตรีนิยม และสภาวะแวดล้อม โดยตีความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายและธรรมชาติว่า ต้องรู้สึกไวต่อความห่วงใยของผู้หญิงทั่วโลกทุกภูมิภาคที่เผชิญปัญหาจากระบบทุนนิยมที่ชายเป็นใหญ่ ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

แนวคิดนี้ทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับชุมชนดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญในการเสนอทางเลือกและการศึกษา ความรู้และปัญญาอาจเกิดจากการใช้ชีวิตและการต่อสู้ ปฏิเสธความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ปฏิเสธความเข้าใจที่ว่า ธรรมชาติหมดสภาพไปแล้ว หากแต่มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต ธรรมชาติ และวัฒนธรรม องค์ความรู้นี้มีฐานมาจากแนวคิดวัตถุนิยมเป็นทางเลือกให้กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับวิกฤติของสภาวะแวดล้อมและการพัฒนา และเป็นข้อยุติปัญหาวิกฤติได้

นักสตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อมถือว่า การเมืองของสตรีนิยมแนวสภาวะแวดล้อมเป็นแนวคิดสตรีนิยม เพราะเสนอการวิพากษ์วัฒนธรรมทุนนิยมที่ชายเป็นใหญ่อย่างไม่ประนีประนอมโดยใช้มุมมองของผู้หญิง ในขณะที่ถือว่า เป็นเรื่องสภาวะแวดล้อมเพราะผสมผสานมนุษยชาติกับธรรมชาติ และเป็นวิวาทะหลังยุคอาณานิคมเพราะมุ่งเน้นที่การล้มล้างการครอบงำจากตะวันตก

4) สตรีนิยมแนวรากเหง้า (Radical Feminism)

สตรีนิยมแนวนี้อาจศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศและความแตกต่างระหว่างเพศ จะมีการค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างความแตกต่างทางกายภาพ และบทบาทหญิงชาย และเอกลักษณ์ของเพศ ตลอดจนว่ามันเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างไร

เช่นเดียวกับแนวคิดสตรีนิยมอื่นๆ แนวคิดนี้ไม่มีทฤษฎีว่าด้วยรัฐแต่มีทฤษฎีว่าด้วยอำนาจ และมีทฤษฎีว่า ความสัมพันธ์ทางเพศนั้นถูกกำหนดโดยเพศ ในขณะที่เพศก็ถูกทำให้เป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชายคือ ผู้ชายถูกสร้างมาจากการครอบงำและผู้หญิงจากการอยู่ภายใต้การครอบงำ แม้มุมมองความคิดเห็นจากจุดยืนของผู้ชายเข้าไปควบคุมผู้หญิง รอบเนื้อตัวของเธอทั้งหมดคือการครอบงำและการกดขี่และสาขายชีวิตของเธอ

แต่ละเพศก็มีบทบาทของตน แต่ทว่าประโยชน์และอำนาจที่มีอยู่ในบทบาทเหล่านั้นมันไม่เท่าเทียมกัน แล้วเมื่อทั้งสองเพศไม่เสมอภาคกันแล้ว การอ้างอิง “ความจริง” ย่อมต้องแตกต่างกัน และมันโยงไปถึงว่า ความคิดเห็นย่อมอิงเพศด้วย ความคิดเห็นดังว่านั้นจะเป็นความคิดเห็นที่ครอบงำจากผู้ชาย ดังนั้น สตรีนิยมแนวสุดขั้วนี้จึงวิพากษ์วิจารณ์ว่า การครอบงำของผู้ชายไปหมดทุกเรื่องนี้ ทำให้ผู้หญิงไม่มีความสามารถหรือไม่อาจเข้าใจความเป็นจริงที่แท้ได้ สตรีนิยมจึงยืนยันความคิดเห็นของผู้หญิงโดยเปิดเผย วิพากษ์วิจารณ์ และอธิบายในสิ่งที่เป็นไปได้ การแสดงออกนี้เป็นวิธีการที่แสดงถึงสถานการณ์ เรื่องราวของผู้หญิง เป็นการต่อสู้เพื่อจิตสำนึก และเป็นการต่อสู้เพื่อโลกทั้งหมด เป็นการต่อสู้เพื่อความสัมพันธ์ทางเพศ เพื่อประวัติศาสตร์ เพื่อวัฒนธรรม เพื่อชุมชน เพื่อรูปแบบของอำนาจ

แม้ว่าสตรีนิยมปรากฏตัวขึ้นจากประสบการณ์ในชีวิตของผู้หญิงโดยเฉพาะ เป็นเรื่องอัตวิสัยที่ผู้หญิงนึกเอาเองหรือเป็นเรื่องไม่ครบถ้วน เพราะในชีวิตนั้นมันยากที่จะปลอดจากอำนาจของผู้ชาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า สตรีนิยมเป็นเรื่องภาวะวิสัย หรือเป็นนามธรรม หรือเป็นสากล สตรีนิยมไม่ได้ต้องการเพียงจะปลดปล่อยผู้หญิงเท่านั้น หากแต่ต้องการปลดปล่อยและเยียวยาผู้ชายที่ได้รับผลกระทบจากโครงสร้างอำนาจในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ด้วย

5) สตรีนิยมแนวหลังยุคสมัยใหม่ (Postmodern Feminism)

นักสตรีนิยมหรือเฟมินิสต์แนวนี้เสนอว่า การเลือกปฏิบัติหรือการกีดกันผู้หญิงมีหลายรูปแบบ หลายลักษณะพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ว่าผู้หญิงทุกคนจะถูกเลือกปฏิบัติอย่างเดียวกัน

กลุ่มนี้ให้พิจารณาและสำรวจถึงชนชั้น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศสัมพันธ์ (Sexuality) เพศ (Gender) ความแตกต่างระหว่างชายหญิงว่ามีความสำคัญเสมอกัน และมีรูปแบบของลักษณะและการกดขี่ที่เชื่อมโยงกัน คือมีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่ไม่สามารถตัดตอนออกจากกันได้

แต่กลุ่มนี้จะเน้นประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติของผู้หญิงว่าแตกต่างกัน เช่น ประสบการณ์ของผู้หญิงผิวขาวที่เป็นชนชั้นกลางที่ถูกกดขี่ย่อมไม่เหมือนกับประสบการณ์ที่ผู้หญิงไทยถูกกดขี่ เป็นต้น และดังนั้นจึงไม่สามารถนำเอาประสบการณ์ของผู้หญิงตะวันตกผิวขาวและที่เป็นชนชั้นกลางมาเป็นตัวอย่างของประสบการณ์ของผู้หญิงทั้งหมดในโลกได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเบื้องต้นที่เป็นพื้นฐานของความคิดสตรีนิยมทั้งหมด ก็คือตระหนักว่า ผู้หญิงถูกกดขี่ และความเห็นที่ว่าจะต้องมีการดำเนินการที่จะจัดการกดขี่เหล่านั้น

2.2 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สภาพความหวาดระแวงทางการเมืองทั้งในระดับภายนอกและภายในหมู่บ้าน ตลอดจนความขัดแย้งในหมู่บ้านชาวบ้านร่วมกับข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจของชาวนาผู้ยากจนผู้ซึ่งขาดแคลนปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุนอันน่าจะนำมาซึ่งอำนาจในการต่อรองและสภาพทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการถูกเอารัดเอาเปรียบมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้พวกเขายอมจำนนต่อสภาพดังกล่าว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อการมีส่วนร่วมของชาวนา รับจ้างต่อกิจกรรมในหมู่บ้าน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองใหม่

สมศรี สุกมลันนท์ (2532) ได้ศึกษาการพัฒนาสตรีโดยชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการพัฒนาสตรีให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น ไม่สามารถดำเนินการได้โดยรัฐบาล หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งแต่โดยลำพังจำเป็นต้องอาศัยการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง โดยสื่อมวลชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน การพัฒนาสตรีจะประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงได้ต่อเมื่อได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น และจิตสำนึกของสตรี ให้สามารถมองภาพพจน์ของตนเองได้เด่นชัด มีความตื่นตัว ยอมรับข้อเท็จจริง และแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ โดยอาศัยสื่อมวลชนในการสะท้อนภาพเหล่านั้น

จิรศักดิ์ สีใจเจริญ (2543) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า

1. โครงการหรือกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาเป็นการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ประเภทอื่นๆ โดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะมากที่สุด รองลงมาเป็นการได้รับประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรม

2. การเข้าร่วมจะเข้าร่วมโดยสมัครใจมากกว่าถูกผู้อื่นชักชวน ส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นจะเข้าร่วมโดยผ่านตัวแทน คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากรายการในหมู่บ้านรองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน

3. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการเปิดโอกาสขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เข้าไปมีส่วนร่วมมีอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

4. สาเหตุของการเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การที่จะมีโอกาสได้ร่วมรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง และจะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจะเป็นวิธีหนึ่งในการควบคุมการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับสาเหตุของการไม่เข้าไปมีส่วนร่วมนั้น เพราะมีตัวแทนอยู่แล้ว นอกจากนี้คือ ไม่เข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน รวมถึงปัจจัยด้านรายได้ของ องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีน้อย ไม่เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ภาวิณี โพธิ์มัน (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การดำรงตำแหน่งที่สำคัญหรือการเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน การเข้าเป็นสมาชิกในองค์กรหรือกลุ่มจัดตั้งในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของประชาชนและยังพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาล ยังขาดความพร้อมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับ

หลักการปกครองท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรสร้างความเข้าใจในเรื่องการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล และต้องสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองกับองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้น

นันทพร แสนศิริพันธ์ (2544) ได้ศึกษามิติทางสังคมวัฒนธรรมในเรื่องบทบาทหญิงชาย อำนาจการตัดสินใจ และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมในอดีต หญิงกับชายในสังคมไทยมีบทบาทที่เด่นชัดในแต่ละด้าน กล่าวคือ หญิงมีบทบาททางเศรษฐกิจและครอบครัวเหนือกว่าชาย บทบาทที่เด่นชัดในด้านเศรษฐกิจของหญิงนี้ ไม่เฉพาะแต่เรื่องของงานบ้านงานเรือนเท่านั้น แต่รวมถึงการผลิตหลัก คือ การเกษตรและการแลกเปลี่ยน-ค้าขาย นอกครอบครัวด้วย ส่วนชายนั้นมีความเด่นชัดในด้านการปกครองและการศาสนา เพราะเหตุนี้คนไทยจึงมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน ต่อความรับผิดชอบของลูกสาวลูกชาย ลูกสาวถูกคาดหวังว่าเป็นหลักเป็นที่พึ่งทางเศรษฐกิจสำหรับครอบครัวและพ่อแม่ ในขณะที่ลูกชายถูกคาดหวังว่า จะเป็นผู้นำเอาเกียรติยศ และอำนาจมาสู่ครอบครัว

แม้ว่าลูกสาวจะประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ และเป็นที่ยึดของพ่อแม่ได้ แต่ความสำเร็จเหล่านั้นก็ไม่เสมอเหมือนหรือเด่นเท่ากับการที่ลูกชายประสบความสำเร็จ ได้เป็นเจ้าคนนายคน และเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป การผลิตในเชิงพาณิชย์และความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์มีความสำคัญมากขึ้นในทางเศรษฐกิจ ทำให้สถานภาพของหญิงและชายโดยทั่วไปต่างก็ตกต่ำลงทั้งคู่ แต่สถานะภาพของหญิงดูเหมือนจะแย่กว่า เพราะอำนาจการตัดสินใจส่วนใหญ่ยังอยู่ที่ผู้ชาย หญิงชายในบริบทครอบครัว โอกาสที่ลูกสาวจะได้พัฒนาศักยภาพของตัวเอง เพื่อความก้าวหน้ามั่นคงในอนาคต มักจะเป็นอันดับสองรองจากลูกชาย ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายนี้เป็นตัวปัญหา เพราะก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เสมอภาค และในบางกรณีไม่เป็นธรรม และนอกจากนี้ยังเป็นที่ยึดของการบังคับและความเอารัดเอาเปรียบต่อเพศหญิง ไม่ว่าจะเป็นโดยจิตใจหรือไม่ก็ตาม และสิ่งที่ได้ปฏิบัติต่อกันมานี้กลายเป็นความเคยชิน ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงจึงตกผลึกในสังคม และแทรกถึงในสถาบันสังคมทุกระดับชั้น ตั้งแต่สถาบันครอบครัว ไปจนถึงสถาบันทางเศรษฐกิจ และการเมืองในระดับชาติ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิสตรี บทบาทของสตรีในทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม สรุปได้ว่า สตรียังมีบทบาทน้อย ซึ่งเป็นผลมาจากทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในคือ การขาดสำนึกร่วมของความเป็นผู้หญิงไทย เช่น ถึงแม้คณะรัฐมนตรีชุดไหนไม่มีผู้หญิงเลย ผู้หญิงไม่รู้สิกว่ากระทบต่อตนอย่างไร ถึงจะมีผู้หญิงป็นอยู่ด้วยในสัดส่วนที่เบาบางอย่างไร ก็ไม่มีใครรู้สึกอะไร เป็นต้น และส่วนที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือ

การครอบงำของกฎหมายสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การที่หญิงชายมีความสัมพันธ์ทางกามารมณ์ ก็เรียกว่า “ได้เสีย” (เป็นเมียผัว) ชายเป็นฝ่ายได้ และหญิงเป็นฝ่ายเสีย ซึ่งหมายถึงหญิงเป็นฝ่ายเสียตัว เสียจิตวิญญาณ หรือตามที่คนโบราณพูดว่า เมื่อเสียตัวแล้ว ขวัญบางดวงก็จะถูกผู้ชายครอบงำด้วย และถือว่าหญิงเป็นรองชาย และในทางตรงกันข้าม ผู้ชายที่ “ได้ตัว” ผู้หญิงมาก จึงได้ครอบครองจิตวิญญาณมาก หรือได้ครอบครองขวัญมาก จึงมีอำนาจมาก

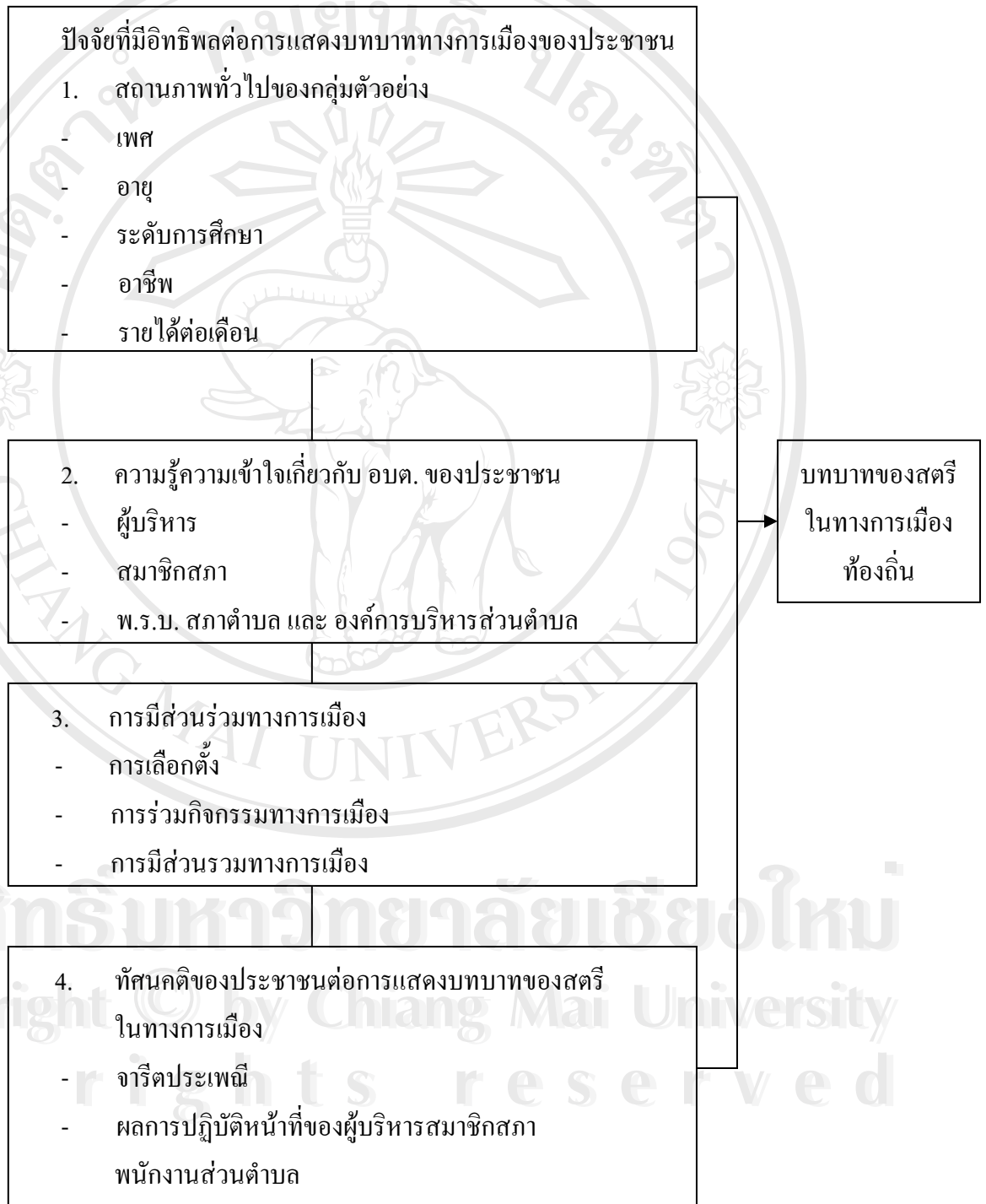
ฉัตรนา บุญเฉลิม (2546) ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล และระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจุบันประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับสูง และปัจจัยด้านภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ อายุ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ และประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับค่อนข้างสูงและปัจจัยด้านภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุและอาชีพ มีความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม ประการสุดท้าย ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองท้องถิ่นในตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

2.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของสตรีในทางการเมืองท้องถิ่น ในตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสตรีในที่นี้ หมายถึง ประชากรเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลสันกลาง และองค์การบริหารส่วนตำบลในที่นี้ หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลสันกลางโดยการศึกษาถึงบทบาทในทางการเมืองนั้น ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่นอธิบายถึง การเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจหน้าที่ โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนและนำทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชนได้อย่างไรและใช้ทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีมาอธิบายว่า บทบาทของสตรีในทางการเมืองท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไร แตกต่างกับเพศชายหรือไม่อย่างไร โดยนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

องค์การบริหารส่วนตำบล ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทสตรี
ในทางการเมืองท้องถิ่นมาเป็นตัวชี้วัด

แผนภูมิ 2.1 กรอบคิดในการศึกษา